



Digitally signed by
Technical Scientific Library,
TUM
Reason: I attest to the
accuracy and integrity of
this document

UNIVERSITATEA TEHNICĂ A MOLDOVEI

**FACULTATEA INGINERIE ECONOMICĂ ȘI BUSINESS
DEPARTAMENTUL TEORIE ECONOMICĂ ȘI MARKETING**

Veaceslav BÂRDAN

INTEGRARE ECONOMICĂ ȘI ECONOMIE EUROPEANĂ

Suport de curs

Vol. I



2024

CZU 339.923:061.1EU(075.8)

B 32

Lucrarea a fost discutată și aprobată pentru editare la ședința Consiliului Facultății Inginerie Economică și Business, proces-verbal nr.1 din 11.12.2023.

Suportul de curs *Integrare economică și economie europeană* este alcătuit din două volume, fiind destinat studenților de la specialitățile economice și ingineresti din cadrul Universității Tehnice a Moldovei, care studiază acest curs conform planurilor de studii.

În primul volum al lucrării sunt analizate aspectele teoretice ale fenomenului integrării economice internaționale prin prisma factorilor declanșatori, condițiilor necesare de îndeplinit de către statul pretendent pentru aderarea la o grupare integraționistă. Sunt descrise și analizate principalele forme integraționiste și caracteristicile lor și, evident, sunt analizate implicațiile integrării economice interstatale prin prisma avantajelor și dezavantajelor.

Autor: conf.univ., dr. Veaceslav BÂRDAN

Recenzent: prof. univ., dr. hab. Petru ROȘCA, ULIM

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN RM

Bârdan, Veaceslav.

Integrare economică și economie europeană: Suport de curs / Veaceslav Bârdan; Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Teorie Economică și Marketing.

– Chișinău Tehnica-UTM, 2024 – . – ISBN 978-9975-64-426-6.

Vol. 1. – 2024. – 275 p.: fig., tab. – Referințe biblogr.: p. 266-268 (76 tit.).

– 50 ex. – ISBN 978-9975-64-427-3.

ISBN 978-9975-64-426-6.

© UTM, 2024

ISBN 978-9975-64-427-3 (Vol. 1).

CUPRINS

PREFATĂ	5
ABREVIERI	6
1. FENOMENUL INTEGRĂRII ECONOMICE INTERNAȚIONALE	8
1.1. Noțiuni și concepte cu privire la integrarea economică internațională	8
1.2. Premisele integrării economice internaționale	13
1.3. Factorii determinanți și etapele procesului integraționist	13
1.4. Forme ale integrării economice.....	16
1.5. Implicații ale integrării economice internaționale	25
2. ORGANIZAȚII INTEGRAȚIONISTE INTERNAȚIONALE	34
2.1. Definierea și clasificarea organizațiilor internaționale	34
2.2. Definierea formațiunilor integraționiste	36
2.3. Principiile de apreciere a integrării	37
2.4. Organizații integraționiste de pe continentul european.....	39
2.5. Organizații integraționiste de pe continentul african	45
2.6. Organizații integraționiste de pe continentul american.....	48
2.7. Organizații integraționiste de pe continentul asiatic	55
3. APARIȚIA ȘI EXTINDEREA UNIUNII EUROPENE	67
3.1. Ideea de unitate europeană în istorie.....	67
3.2. Contextul istoric al debutului negocierilor de creare a Comunității Europene.....	71
3.3. Evoluția ideii de Uniune Europeană în perioada interbelică.....	72
3.4. Ideea de Uniune Europeană în perioada postbelică	73
3.5. Apariția Uniunii Europene	86
3.6. Extinderea Uniunii Europene.....	92
3.7. Erori, dificultăți și nereușite în cadrul procesului de integrare	97
4. TRATATELE DE CONSTITUIRE A UNIUNII EUROPENE	100
4.1. Tratatul de la Paris	101
4.2. Tratatul de la Roma	103
4.3. Actul Unic European.....	108
4.4. Tratatul de la Maastricht	114
4.5. Tratatul de la Amsterdam.....	117
4.6. Tratatul de la Nisa	122
4.7. Tratatul de la Lisabona.....	125
5. SISTEMUL INSTITUȚIONAL AL UE ȘI MECANISMELE DE FUNCȚIONARE	133
5.1. Consiliul European.....	136
5.2. Parlamentul European	139
5.3. Comisia Europeană	146
5.4. Consiliul Uniunii Europene (Consiliul de Miniștri)	153
5.5. Consiliul Uniunii Europene (Consiliul de Miniștri)	166

5.6. Curtea de Conturi Europeană	171
5.7. Avocatul Poporului (Ombudsmanul European).....	175
5.8. Comitetul Economic și Social European	178
5.9. Comitetul European al Regiunilor	180
5.10. Parchetul European	183
5.11. Organismele financiare	188
6. LOCUL ȘI ROLUL UE ÎN ECONOMIA MONDIALĂ.....	194
6.1. Componenta teritoriului	194
6.2. Poziția economico-geografică, condițiile și resursele naturale	196
6.3. Populația și ocuparea forței de muncă	200
6.4. Agricultură în raport cu restul statelor lumii.....	209
6.5. Industria	215
6.6. Transporturile.....	218
6.7. Relațiile economice externe, comerțul și investițiile	225
7. RELAȚIILE REPUBLICII MOLDOVA CU UNIUNEA EUROPEANĂ.....	237
7.1. Relațiile politice dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană.....	237
7.2. Colaborarea economică dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană	245
7.3. Comerțul bilateral Republica Moldova – Uniunea Europeană	251
7.4. Investițiile financiare din partea UE în sprijinul Republicii Moldova.....	256
7.5. Perspectivele de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană	259
7.6. Costurile și beneficiile aderării la UE	261
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE.....	266
ANEXE.....	269
1 Părinții fondatori ai Uniunii Europene.....	269
2 Semnarea și intrarea în vigoare a tratatelor.....	275

PREFAȚĂ

Suportul de curs *Integrare economică și economie europeană* este alcătuit din două volume, fiind destinat studenților de la specialitățile economice și ingineresti din cadrul Universității Tehnice a Moldovei, care studiază acest curs conform planurilor de studii.

În primul volum al lucrării sunt analizate aspectele teoretice ale fenomenului integrării economice internaționale prin prisma factorilor declanșatori, condițiilor necesare de îndeplinit de către statul pretendent pentru aderarea la o grupare integraționistă. Sunt descrise și analizate principalele forme integraționiste și caracteristicile lor și, evident, sunt analizate implicațiile integrării economice interstatale prin prisma avantajelor și dezavantajelor.

Dat fiind faptul că procesele de integrare economică regională sunt prezente pe toate continentele, numărând peste 300 de astfel de grupări (asociații, comunități etc.), un compartiment aparte este dedicat studierii particularităților de organizare și funcționare a principalelor grupări integraționiste de pe diferite continente. Familiarizarea studenților cu grupările integraționiste de pe alte continente urmărește conștientizarea că statele membre sunt favorizate de dezvoltarea economică în comun și, totodată, protejate de eventualele fluctuații și șocuri economice la scară globală, în special statele mici.

Ideea unității popoarelor europene a însoțit civilizația europeană pe întreg parcursul istoriei sale. Evoluția în timp, viziunile diferite, modul de depășire a barierelor ideologice, a egoismului și a intoleranței naționale ale unora reprezintă subiectele analizate în capitolul dedicat apariției și evoluției Uniunii Europene.

Crearea unei organizații integraționiste economice internaționale se bazează pe un cadru normativ și dat fiind faptul că nucleul studierii în cadrul acestui curs este economia Uniunii Europene, un capitol din lucrare este dedicat studierii principalelor tratate de constituire a Uniunii Europene. Cunoașterea acquis-ului comunitar va permite studenților să conștientizeze calea îndelungată pe care o parcurge Republica Moldova pentru a se integra în cadrul Uniunii Europene și ar permite să înțeleagă eforturile pe care le depun agenții economici pentru a racorda propria producție realizată, servicii prestate, modul de organizare a activității la directivele și regulamentele comunitare.

Pentru conștientizarea faptului de ce statele suverane decid să delege o serie de atribuții statale unei guvernări suprastatale, un compartiment aparte este rezervat studierii structurii sistemului instituțional al Uniunii Europene și principalelor mecanisme ale procesului decizional.

Uniunea Europeană, fiind considerată o mostră a fenomenului integraționist, are o multitudine de realizări frumoase, iar cele obținute la nivel de dezvoltare economică sunt analizate într-un compartiment aparte.

Aspirațiile poporului Republicii Moldova de a fi parte a familiei popoarelor europene, drumul parcurs, precum și eforturile care se fac și mai urmează sunt analizate în ultimul capitol din primul volum al suportului de curs.

Materialul prezentat reprezintă rodul unui volum bogat de informații selectat, prelucrat și sintetizat, care este oferit atât destinatarilor imediați ai notelor de curs, precum și tuturor celor interesați de fenomenul integrării economice.

Totodată, autorul se va considera onorat dacă tot mai mulți beneficiari vor considera lucrarea de față un instrument util în cunoașterea fenomenului integraționist în general și a integrării economice europene în special și vor contribui la aderarea țării la lumea păcii și bunăstării – UE.

Toate sugestiile și observațiile, în scopul perfecționării edițiilor ulterioare, care vor reflecta mai detaliat relațiile economice Republica Moldova–Uniunea Europeană, vor fi binevenite.

ABREVIERI

AELS	Asociația Europeană a Liberului Schimb (EFTA - acronimul pentru sintagma engleză <i>European Free Trade Association</i>)
AIP	Adunarea Interparlamentară
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation (Cooperarea Economică Asia-Pacific)
ASEAN	Association of South-East Asian Nations (Asociația națiunilor din sud-estul Asiei)
AUE	Actul Unic European (Single European Act)
BCE	Banca Centrală Europeană
BCN	Banca Centrală Națională
BM	Banca Mondială
CAER	Consiliul Ajutorului Economic Reciproc
CBAM	Carbon Border Adjustment Mechanism (Mecanism de ajustare la frontieră în funcție de carbon)
CEA	Comunitatea Europeană de Apărare
CECO	Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului
CEE	Comunitatea Economică Europeană
CEEA	Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EAEC - acronimul pentru sintagma engleză <i>European Atomic Energy Community</i>) sau Euroatom
CIG	Conferința interguvernamentală
CSI	Comunitatea Statelor Independente
ECU	Unitatea Monetară Europeană (European Currency Unit)
EFTA	European Free Trade Area (Zonă Europeană a Comerțului Liber)
ETS	Emissions Trading System (Schema UE de comercializare a certificatelor de emisii)
FECOM	Fondul European de Cooperare Monetară
FEOGA	Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă (EAGGF - acronimul pentru sintagma engleză <i>European Agricultural Guidance and Guarantee Fund</i>)
FMI	Fondul Monetar Internațional
FTTA	Free Trade Areas of America (Spațiul Comerțului Liber American)
GATT	The General Agreement on Tariffs and Trade (Acordul General pentru Tarife și Comerț)
IAPC	Indicele Armonizat al Prețurilor de Consum
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
ISD	Investiții Străine Directe
JAI	Justiție și Afaceri Interne
NAFTA	North American Free Trade Agreement (Acordul de Liber Schimb din America de Nord)
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OCEE	Organizația pentru Cooperare Economică Europeană
OCP	Organizarea Comună a Piețelor (Common Market Organisations)
OIC	Organization of Islamic Cooperation (Organizația Conferința Islamică)
OMC	Organizația Mondială a Comerțului
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PAC	Politica Agrară Comună (Common Agricultural Policy)
PDC	Politica în Domeniul Concurenței
PE	Parlamentul European
PESC	Politica Externă și de Securitate Comună
PIB	Produs Intern Brut
PPC	Paritatea Puterii de Cumpărare
PSCE	Pactul de Stabilitate și Creștere Economică
PUE	Piața Unică Europeană
RUP	Regiuni Ultraperiferice

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Anghel M. Ion, Personalitatea juridică și competențele Comunităților Europene / Uniunii Europene, Editura Lumina Lex, București, 2007.
2. Anghel Mădălina-Gabriela, Dumbravă Ștefan Gabriel, Utilizarea fondurilor Uniunii Europene pentru reducerea decalajelor economice intracomunitare, Revista Română de Statistică - Supliment nr. 8 / 2022, p. 97-112.
3. Bache Ian, George Stephen, Politica în Uniunea Europeană, Editura Epigraf SRL, Chișinău 2009, 664 p.
4. Bădescu Ilie (coord.), Geopolitica integrării europene, Editura Universității din București, București, 2003.
5. Baldwin Richard, Wyplosz Charles, The Economics of European Integration, Editura Economică, București, 2006.
6. Baluta Oana, Balan Cătălin, Justiție și Afaceri Interne, Editura Tritonic, București, 2007.
7. Bărbulescu Iordan Gheorghe ș.a., Tratatul de la Lisabona. Implicații asupra instituțiilor și politicilor românești, Institutul European din România, Studii de strategie și politici – SPOS 2010, 268 p.
8. Bărbulescu Iordan Gheorghe, Politicile extinderii, Editura Tritonic, București, 2007.
9. Bărbulescu Iordan Gheorghe, Sistemul instituțional, Editura Tritonic, București, 2007.
10. Bârdan Veaceslav, Integrare economică și economie europeană (Note de curs). Chișinău: Editura „Tehnica-UTM”, 2014, 344 p.; ISBN 978-9975-45-333-2.
11. Bologa Gabriela, Uniunea Economică și Monetară, Oradea, Editura Universității AGORA, 2009.
12. Simon Bulmer, Owen Parker, Ian Bache, Stephen George, and Charlotte Burns, Politics in the European Union, Fifth Edition, 2020, 632 p., ISBN 978-0198-82-063-5.
13. Burgenmeier Beat, Politiques économiques du développement durable, Editions De Boeck Université, Bruxelles, 2008.
14. Cerchez Octavia, Politica comercială a Uniunii Europene, București; Editura Logos, 2008, 301 p., ISBN 978-973-8131-63-7.
15. Christiane Krieger-Boden, What direction should EU cohesion policy take?, CESifo Forum 1 / 2018 March Volume 19, pag. 10-15.
16. Ciascai Gheorghe, Sistemul instituțional al Uniunii Europene. Note de curs, Editura: Pro Universitaria, 2013, 130 p., ISBN: 978-606-647-735-2.
17. Dandiș Nicolae, Extinderea și politica de vecinătate a Uniunii Europene, Chișinău, Editura Bons Offices, 2008, 424 p.
18. Drăgan Gabriela, Orban Leonard, Pascariu Gabriela-Carmen, Politica de coeziune a Uniunii Europene, București, Editura Universitară, 2013.
19. Drăgan Gabriela, Dragoi Mihaela Cristina, Uniunea Europeana. Etape, instituții, mecanisme, Editura ASE București 2013, ISBN: 978-606-505-606-0.
20. Gheorghiu Gabriela, Economie europeană, Editura Sitech, București 2014, 184 p., ISBN: 978-606-1142-11-8.
21. Gonciarz Andre et al., Legislația și politicile în domeniul comerțului. Pregătirea și negocierea unui acord de liber schimb aprofundat și cuprinzător dintre Republica Moldova și UE, Chișinău, Editura Policolor, 2011.
22. Green Alan, Politica agricolă în Europa, Editura ARC, Chișinău 2009, 284 p.
23. Gribincea A., Percinscaia N., Integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană: unele direcții de convergență, Chișinău, 2011.
24. Landais Bernard, Leçons de politique monétaire, Editions De Boeck Université, Bruxelles, 2008.
25. Massot Albert, Politicile structurale și de coeziune după Tratatul de la Lisabona, Studiu / Direcția Generală Politici Interne ale Uniunii, Bruxelles, Parlamentul European, 2010.

26. Miron Dumitru, Cojanu Valentin, Comerț internațional, Vol. II Politica comercială și perspectiva dezvoltării economice, Editura ASE, București, 2017, 462 pag., ISBN 978-606-34-0165-7.
27. Molle Willem, Economia integrării europene: teorie, practică, politici, Editura Epigraf SRL, Chișinău 2009, 496 p.
28. Nedelcu Mioara, Construcția Europeană. Procese și etape, Iași, Tipografia Moldova, 2008, 286 p.
29. Niculescu Aura, Fundamentarea și coordonarea politicilor economice în Uniunea Europeană, Editura Economică, București, 2006, 174 p., ISBN 973-709-230-9.
30. Pascariu Gabriela Carmen, Frunză Ramona, Alupului Ciprian, Uniunea Europeană, guvernanță globală și dezvoltare durabilă, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2011, 450 p., ISBN 978-973-703-552-3.
31. Pascariu Gabriela Carmen, Frunză Ramona, Alupului Ciprian, Politici europene privind dezvoltarea mediului de afaceri, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2010, 540 p., ISBN 978-973-703-512-7.
32. Paul De Grauwe, Economia uniunii monetare, Chișinău, Editura Cartier, 2009, 312 p., ISBN 978-9975-79-554-8.
33. Păun Cristian, Economia Integrării Europene, București, Editura Universității Hyperion, 2010;
34. Suci Dumitru, Evoluția ideii de Europă unită, București, Editura Historia 2007, 346 p.
35. Volintiru Clara, Ghidul politicilor Uniunii Europene, Politica monetară, București, 2012, ISBN online: 978-606-8202-28-0.
36. Барыгин И. Н., Международное регионоведение, Санкт Петербург, Издательство Питер, 2009, 384 с., ISBN 978-5-388-00688-2.
37. Буторина О. В., Европейская интеграция: учебник, Москва: Издательство «Деловая литература», 2011, 720 с., ISBN 9785-93211-04-92.
38. Васильева Г. М., История европейской ментальности, учеб. пособие. Новосибирск, Издательство НГУЭУ, 2011, 228 с., ISBN 978-5-7014-0532-3.
39. Громько Ал. А., Носова М. Г., Европейский союз в поиске глобальной роли: политика, экономика, безопасность, Москва: Издательство «Весь Мир», 2015, 592 с., ISBN 978-5-7777-0597-6.
40. Зарицкий Б. Е., Поспелов В. К., Стародубцева Е. Б. и др., Экономика Европейского Союза. Учебник для магистров. - Москва: Вузовский учебник: Издательство ИНФРА-М, 2020. - 328 с., ISBN: 978-5-9558-0553-5.
41. Зарицкий Б. Е., Стародубцева Е. Б. и др., Экономика Европейского союза: учебник для магистрантов - Москва: Вузовский учебник: Издательство ИНФРА-М, 2017. - 328 с. ISBN 978-5-9558-0553-5.
42. Кондратьева Н. Б., Конкуренция в ЕС: экономика, политика, право, Институт Европы, РАН. – Москва: Издательство Рус. сувенир, 2009. – 74 с. – (Доклады Института Европы. № 248). – ISBN 978-5-91299-078-6.
43. Костюнина Г. М., Интеграционные процессы в западном полушарии, Москва, Издательство МГИМО-Университет, 2013, 317 с., ISBN 978-5-9228-0970-2;
44. Лавровский Б. Л., Горюшкина Е. А., Позднякова И. В., Спиридонова Е. В., Федоров А. А., Современная политика сплочения в ЕС: замыслы и итоги, Мир экономики и управления. 2018. Т. 18, № 1. с. 96-113.
45. Лимонов Л. Э., Региональная экономика и пространственное развитие в 2 т.: учебник для бакалавриата и магистратуры. - 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Издательство Юрайт, 2017, 367 с., ISBN 978-5-534-05252-7, 978-5-534-05274-9.
46. Лиситса Алексей, Лука Оксана, Гагалюк Тарас, Кваша Сергей, Единая аграрная политика Европейского Союза – путь становления и принципы функционирования, Discussion Paper, Leibniz Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe, Leibniz-Institut für Agrarentwicklung in Mittel - und Osteuropa (IAMO), Halle (Saale), Germany No. 92, 2006.

47. Мисько О. Н., Международная экономическая интеграция. - Санкт Петербург: Издательство Университет ИТМО, 2015 – 174 с.
48. Рыбалкин В. Е., Международные экономические отношения, учебник для студентов вузов, Москва: Издательство ЮНИТИ-ДАНА, 2012, 647 с., ISBN 978-5-238-02181-2.
49. Хасбулатов Р. И. и др., Мировая экономика в 2 ч. Часть 1.: учебник для вузов/2-е изд., перераб. и доп. - Москва: Издательство Юрайт, 2023. - 689 с. - (Высшее образование). – ISBN 978-5-534-11204-7.
50. Хасбулатов, Р. И., Международные экономические отношения в 3 ч. Часть 1: учебник для вузов, 3-е изд., перераб. и доп. - Москва: Издательство Юрайт, 2023. - 337 с. - (Высшее образование) - ISBN 978-5-534-09846-4.
51. Хасбулатов, Р. И., Международные корпорации в мировой экономике: учебник для вузов. Москва: Издательство Юрайт, 2023 - 395 с.- (Высшее образование). - ISBN 978-5-9916-9891-7.
52. Хасбулатов Р. И., Мировая экономика: учебник для бакалавров, Москва: Издательство Юрайт, 2015 - 884 с., ISBN 978-5-9916-2209-7.
53. Хесин Е. С., Квашнин Ю. Д., Клинова М. В., Невская А. А., Европейский союз в мировом хозяйстве: проблемы конкурентоспособности. Москва, Издательство: ИМЭМО РАН, 2020. 317 с., ISBN 978-5-9535-0587-1, DOI: 10.20542/978-5-9535-0587-1.
54. Четинкая У. Й., Эрдил Э., Интеграция и конкуренция в Европе: инновационная политика в сетевой и энтропийной перспективах, Форсайт Т. 10, № 4, 2016, стр. 7-24. DOI: 10.17323/1995-459X.2016.4.7.24.;
55. Чечурина М. Н., Международная интеграция и международные организации: учеб. пособие, Мурманск: Издательство МГТУ, 2012. – 269 с.
56. Шкваря Л. В., Международная экономическая интеграция в мировом хозяйстве Издательство: НИЦ ИНФРА-М, 2019 – 315 с., ISBN 978-5-16-004166-7.
57. Щенин Р. К., Экономика Европейского союза, Москва, Издательство КНОРУС, 2012, 560 с., ISBN 978-5-406-01279-6.
58. Яровой Г. О., Белокурова Е. В., Европейский Союз для регионов: что можно и нужно знать российским регионам о ЕС. – Санкт Петербург: Издательство Норма, 2012. – 368 с., ISBN 978-5-87857-209-5.
59. <http://www.asean.org/resources/>.
60. <https://www.analizeeconomice.ro>.
61. <https://ec.europa.eu/eurostat/>.
62. <https://economedia.ro>.
63. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ>.
64. <https://www.eurofound.europa.eu/>.
65. <http://europa.eu>.
66. <https://www.europarl.europa.eu>.
67. <https://european-union.europa.eu>.
68. <http://cse.uaic.ro>.
69. <https://commission.europa.eu>.
70. <http://www.consilium.europa.eu>.
71. <http://www.consilium.europa.eu>.
72. <https://www.fao.org>.
73. <http://ier.gov.ro>.
74. <https://ipad.fas.usda.gov>.
75. <https://trade.ec.europa.eu>.
76. <https://www.touteurope.eu/>.